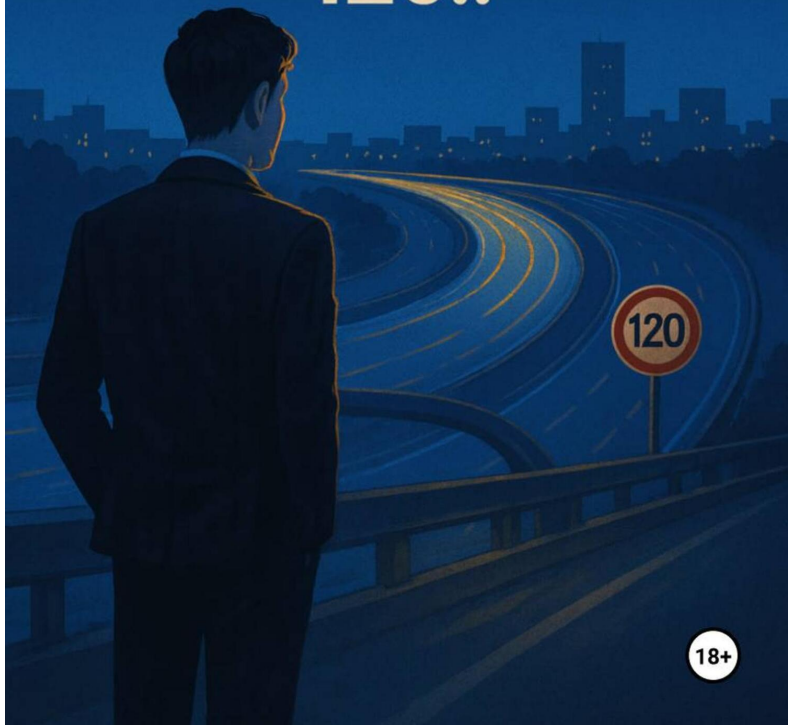

Галена Савіцкая

Па кальцавой дазволеныя 120..

18+

Галена Савіцкая

Па кальцавой дазволеныя 120

http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=72823632

SelfPub; 2025

Аннотация

У іншы час ды ў іншым месцы яны не сустрэліся б наогул, двое дарослых людзей з двух паралельных сацыяльных сусветаў. Іхныя прафесіі падобныя тым, што ў добры час нікому не трэба, а ў бядзе – нікуды не падзецца, нездарма людзі спрадвек зычылі адзін аднаму: хай твая хата не знае ані ўрача, ані адваката. Ды ў кожны час людзі шукаюць апору ў сабе падобных – і знаходзяць, насуперак абставінам і абмежаванням. Ішоў 21шы год 21га стагоддзя...

Галена Савіцкая

Па кальцавой дазволеныя 120

*Тысячагадовы Тагачаск дрэмле, спавіты вузкай стужкай
Звілічы, пад медны звон, світ ветру і сігналы машын. Што
сніцца яму, неаднойчы разбуранаму ўшчэнт агнём, вадой ды
мечам гораду-феніксу, зачараванаму волату?*

Горад бачыць вачыма сваіх жыхароў,
горад марыць іх мары і мроіць іх мроі.
І каменнае сэрца гарачую кроў
па артэрыях вуліц ды венах двароў
праціскае, і пульс адбіваецца ў скроні.
Распраўляюцца плошчы ад подыху дзён,
аблятае бульвары віхура лістоты.
Абадраўшы аблогі аб шэры бетон,
разбіваецца неба на пазлы вакон,
як няўмела праз краты заснятае фота.
А на фота бушуе надзей акіян.
І праз грубую рэтуш гадоў акаянных,
праз імжу, навальніцы, завеі, туман
на пусты і бязлікі зялёны экран
пратачыліся цмяныя фарбы світаньня...

Частка 1. Па калыцавой дазволена 120

– *Станіслава, добры вечар!*

Батман спяшаўся: не разлічыў, што паркавацца пад вечар давядзецца ажно напачатку вуліцы. Але голас, густы, бадзёры, не выдаваў задыхікі. Зубрэвіч азірнулася.

– *Добры вечар, Кірыл Аляксандравіч.*

Яна з сілай іштурхнула дзверы, зрабіла крок убок, прапускаючы адваката. Той дакорліва пасміхнуўся, прытрымаў дзверы і паказаў, каб праходзіла першай. Станіслава ўляцела ў хол, апынулася ля стойкі вахтара, крэманула штосьці рашуча-няўцямнае ў журнале наведнікаў і адскочыла.

Батман дастаў бліскучую асадку з лагатыпам B&P, дробна вывеў прозвішча, падняў вочы на гадзіннік. 17-22. Іх запрашалі на 17-15. Станіслава чакала старту.

– *Хадземце.*

Апошні раз ён быў у школьных калідорах, калі забіраў атэстат перад падачай дакументаў на юрыдычны. Потым жыццё закруціла, і нават міма сваёй школы Кірыл Батман не праходзіў год дваццаць. Аднакласнікі клікалі яго на нейкія сустрэчы, першыя гады не асабліва хацелася, а пасля дык зусім не стала часу. Нават падчас выбараў не хадзіў на ўчастак – электаральныя святы Тагачаска цесна перапляліся з ягонымі працоўнымі абавязкамі. У калегіі часам жартавалі: элек-

таральны чос, касі каса, пакуль раса. Летась жарты скончыліся. Дый сёлета не да жартаў.

Грамадзяне ва ўсе часы ставіліся да школы па-рознаму. Хтосьці крыўдаваў на сапсаванае дзяцінства, нехта маліўся на педагогаў, што адкрылі дарогу ў жыццё. Але летась тагачасцы паўсталі ў чэргі ля школ ад рання, і ўвечары вярнуліся да школьных ганкаў, каб паглядзець у вочы настаўнікам. Колькі было ў іх веры і надзей, столькі ж стала болю, непаразумення, крыўды. Дзіцячай крыўды на тых, хто вучыў не хлусіць, выконваць свой доўг да канца, быць смелымі і паслядоўнымі, адстойваць сваё гледзішча... Кожны, каго падобнаму ўсё ж навучылі, прыйшоў з гэтай навукай да вышчарбанных прыступак ці мармуровых калон, перасохлых у жнівеньскую спёку кветнікаў ці ажурных парканаў, кожны прыйшоў вырашыць простую задачку на працэнты і зверыць адказ з усёй краінай... Не склалася.

Сёлета Дамініка Кірылаўна пайшла ў другі клас. Сняжана скінула яму фота з букетам і фота за партай. Настаўніца з'едліва запрасіла ў бацькоўскі камітэт, у адказ ён скінуў скрыншот апошняга перавода на рахунак школьнай рады, і пытанне закрылася.

І вось ён цяпер ідзе незнаёмымі калідорамі, мімаходзь адзначае бела-барвова-белыя жалюзі на высокіх, старога фасону вокнах, мармуровую афарбоўку сцен...

Станіслава ўзляцела па сходах, ледзьве вывернуўшыся

між дзвух юных матулек, што цокалі шпількамі найздагон пажылай кабеце з начосам, і немаладым татам з саплівым “грызуном навукі” на буксіры. Кірыл ішоў за ёй, але трымаўся сваёй траекторыі, акуратна прамінаючы ішкаляроў і дарослых. Яе скураны запlechнік (фарба з яго пачала лупіцца шчэ ў студзені, Кірыл памятаў валізку ў лепшыя часы) свяціў здалёк вытрапанай палосай вакол маланкі. Мяккія чорныя красоўкі бязгучна мералі калідор шырокімі няроўнымі крокамі. Чэзлы хвосцік цёмна-русых валасоў матляўся ўслед за рэзкімі рухамі галавы. Левая рука хавалася глыбока ў кішэні кароткай джынсавай курткі, правая здушыла лямкі запlechніка – “гаманца”, як аднойчы іранічна назвала яго Станіслава. Спыніўшыся пад шылдай ДЫРЭЖ-ТАР, Зубрэвіч застыла, прыплюшчыўшы вочы, выдыхнула раз, другі. Складка між броваў, куткі рота ўніз. Падняла вочы на Кірыла: ці гатовы?

– Дазвольце, – між імі бесцырымонна ціснулася да дзвёраў эфектная маладзіца крыху за трыццаць у чорным дзелавым строі і вузкіх ботах да кален. Станіслава адступіла на крок, ледзьве ўратаваўшы нос ад края чырвонай тэчкі. Кірыл адхінуўся, паглядзеў у твар... Карыя вочы раскрыліся, правае брыво крыху прыўзнялося, левае, рассечанае белым шнарам, засталася на месцы.

– А... вы... разам? – чарнюткія вейкі ўзляцелі і апалі. – Ну тады... Праходзьце...

Яна загрузатала ўглыб дырэктарскага кабінета, дзе за

сталом сядзела ўжо школьная камісія па прафілактыцы сацыяльна-небяспечнага становішча на чале з тайсматым гаспадаром школы.

Станіслава пераступіла парог. Наструненая спіна, каменна спакойны твар.

– Добры вечар, – павіталася гучна і ўпэўнена. Кірыл паспеў адсунуць для яе крэсла. Але сам шукаў вачэй Дарыны, што праваруч ад дырэктара нэрвова перакладала перад сабой паперы...

– Мама, ты не ўяўляеш сабе, ён сам выштурхаў усіх, апроч настаўнікаў, за дзверы і замкнуў. Але я ведаў, у якім яны кабінце, і мы з Кацяй пабеглі вакол, да вокнаў. Дык ён урну паставіў на падваконне. Але што за бяда! Я залез на адліў, і зверху ўсё было бачна! Я нават здымаць хацеў, але зараду не заставалася, – Стах не мог сядзець ад узбуджэння. – Зміцер Васільевіч ніколі бы так не зрабіў!

Станька ківала. Былога дырэктара паважалі ўсе – калегі, настаўнікі, вучні, чыноўнікі з аддзела адукацыі. Новаму прыходзіць складана. Але дзеці не стануць чакаць – яны судзяць адразу, па першых жа не супадзеннях выносяць прысуд, і чым мацней любілі таго, тым горшым бачаць наступнага.

– Ён нават з намі не вітаецца. Я кажу яму “Добры дзень”, а ён ці тое не чуе, ці тое пляваць хацеў! – падаў голас Кастусь. – Дык і я з ім вітацца не буду, раз так!

– Ветлівыя людзі вітаюцца таму, што яны самі ветлівыя, а

не таму, што іншыя так робяць. Дык навошта браць за ўзор найгоршы прыклад? Ты ж не малпа, каб паўтараць чужыя глупствы. Рабі ўласныя.

Станька магла б сказаць і болей, але не, дзецям яшчэ хадзіць у гэтую школку. Школка не з горшых, настаўнікі профі, ніхто не душыў дурнымі правіламі... Пакуль што. Ну а тое, што адбылося... Яно адбылося паўсюль, у кожнай школцы, лякарні, воінскай частцы, і як ні прыкра, іншай краіны ў нас для вас няма...

Кірыл Батман распісаўся ў журнале і выйшаў на школьны двор. Станіславы нідзе не было, хоць сышла яна хіба трыма хвілінамі раней. Ён набраў адзін яе нумар, потым другі. Адключаныя абодва. Крыўдую? Ці проста разнэрвавалася ў канец, не памятае, што па-за сувяззю...

– Дарлін... – пачулася ззаду.

– Дарына, у мяне яшчэ сустрэча, прабач, – Кірыл павярнуўся на гук абцасаў. Дарына – ужо ў плашчы і пры сумачцы – спускалася з ганка. Чорныя валасы, яркія вусны. На мяжы дзелавага і вечаровага стылю, яркая, вабная. Толькі ў вачах спалох. – Я набяру цябе ўвечары... калі не надта позна будзе.

– Навошта ты бароніш гэтую Зубрэвіч? Яе ўсё адно арыштуюць, не цяпер, дык праз месяц. А ты зноў пойдзеш на дысцыплінарную камісію, – Дарына хацела направіць ягоны гальштук, але Кірыл пераняў яе руку, асцярожна паціснуў

пальцы і адпусціў.

— У нас заключанае пагадненне. Гэта — мая работа, — уздыхнуў ён і адварнуўся. — Да вечара.

— А гэта — мая работа... У інтарэсах дзяцей, — Дарына заступіла яму дарогу. — Кірыл, ты сам казаў: я зараз мушу быць вельмі асцярожнай, каб і падазрэнняў не было... Ты ж сам казаў, не дапускаць ніякіх хібаў... Кірыл...

— Ніякіх хібаў, — кіўнуў ён. Ніякіх хібаў, ніякіх сцэн. — Я гэтак і казаў. Ты робіш сваю работу. І я раблю сваю работу. Да вечара, дарлін. Я набяру.

— Да вечара, дарлін...

Батман рушыў у бок стаянкі. Ніякіх хібаў. Калі гэта можа ўратаваць...

Абарона ў краіне пад забаронай.

Зруйнаванае права мець правы.

Абарона ў Краіне-Пад-Забаронай — на мяжы свету зомбі й свету жывых.

Страчаных сэнсаў горкі смак.

Учора было не так.

Заўтра будзе ніяк.

Апошняя лінія абароны:

у краіне — не да законаў.

Дзевяць мільёнаў нас, паланёных неда-законам.

Зрок не працінае змрок. Чарговая дзея без надзей. Бязлітаснай логікаю падзей

кіруе з нябёсаў лёс –
ці гэта хаос
зацягвае ў вір Краіну-Не-Для-Людзей?
Спіна да спіны,
пакуль не спыняць.
Да чорта парады.
Даць рады
цяпер і тут.
Загнаны ў кут – не ўцячы.
Чын не па плячы.
І не памагчы іначай, як перамагчы.
А зараз – трымаць апошні рубеж абароны...

– Містар Бэтман! Якім лёсам, якім ветрам? – намеснік начальніка не хаваў душэўнага свята: сам Кірыл Батман, уласнай персонай, просіць прыняць. Кірыл разумеў яго. Былі часы, калі ледзьве не з нагі прачыняў ён дзверы пастарункаў, яшчэ пазалетась, здаецца, выгаворваў яму – тады начальніку аддзела – пра Закон ды Канстытуцыю.

Цяпер яны – самі сабе закон. Але ж і гэтаму, маладому падпалкоўніку з выдатнай кар’ернай перспектывай, варта быць акуратным. Колькі месяцаў таму Батман абараняў аднаго такога, якому не пашанцавала па службе. Удаля абараняў: і тэрмін зменышыў, і два артыкулы з трох зняў. А зямля круглая, чуткі хутка аблятаюць. Прафесійная рэпутацыя.

– З чым да нас? – парукаўшыся, падпалкоўнік паказаў на

крэсла ля стала.

Кірыл сеў, перасунуўшы крэсла, паставіў партфель на калена. Гадзіннік на сцяне прышчоўкнуў, прамінаючы сёмую гадзіну. Затрымаўся таварыш падпалкоўнік на працы.

– Ёсць адна дробная праблемка, Максім Пятровіч.

– У нас ці ў вас? – лыпнуў вачыма афіцэр.

– Гэта як павярнуць, – Кірыл вытрымаў паўзу, сувора зірнуў з-пад брыва, але па хітра прымружаных шэрых вачах міліцыянта адчуў: за гэтай драматургіяй ягоны дасведчаны суразмоўца ўгадаў, чыя “дробная праблемка” турбуе адваката, – Адна мая знаёмая з ласкі “спяцоў” апынулася ў вашай КПЗ. Калаўротава, Дарына Маркаўна.

– Ды няўжо? Вашая знаёмая – у нас? А як жа так? – акругліў вочы падпалкоўнік.

– Праблема не ў тым, як. Вы-пад-ко-ва, – Батман крыху падаўся наперад. – Яе дзявочае прозвішча Даражок. А Марк Даражок – гэта сябра і партнёр па гольфу самога начальніка Федэрацыі хакея Матусевіча...

– На тра-ве. Федэрацыі хакея-на-тра-ве, – падказаў міліцыянт. І дадаў, непадробна пазяхаючы: – Хакей, гольф... Як яны клюшкі не блытаюць... Кірыл Аляксандравіч, вы ж ведаеце, якія часы. Усё зафіксавана ў базе, зваротнага ходу няма. Пагатоў, на відэарэгістратары запісаныя абразы на адрас групы захопа. А на нашай камеры – як яна самахоць прапа-ноўвае хабар дзяжурнаму афіцэру. Каб ён, дзяжурны афіцэр пры выкананні, вам, Батману і партнёрам, пазваніў.

– Бландзінка, – паблажліва цокнуў языком Кірыл.

Бог уратаваў яго прызнацца ў больш цесных стасунках з Дарынай. А думаў жа з гэтага і зайсці, каб дадаць размове даверу й таварыскасці. Не, сціпасць і стрыманасць. Сціпасць і стрыманасць перад усім.

– Першае затрыманне, спалох, касталомы ў шаломах... Тое ж не ваш найлепшы ва ўсім Тагачаску цывілізаваны рай-адзел, дзе супрацоўнікі навучаныя з людзьмі абыходзіцца, ведаюць, каму ў плечы даць, а каму кавы наліць. А самае несправядлівае – дубаломам за іх “касякі” нічога па нашых часах не будзе. А таму супрацоўніку, што дашле паперу па месцы працы Дарыны Маркаўны, могуць і ключку... хакейную... разам з травой...

– Ну ўжо, ключку! Ды прасцей Дарыну Маркаўну адпусціць на вольныя хлябы, – весела зморшчыў скрыўлены набок нос падпалкоўнік. – Тата з голаду прапасці не дасць. А што ж яна тату не прасіла пазваніць... А, успомніў, Марк Маратавіч з’ехаў амбасадарам у нейкую дужа сяброўскую нам краіну, я з геаграфіяй не ў сябрах, не ведаю, туды з Паўднёва-афрыканскай рэспублікі вайфай дабівае ці не.

– А другое першаму, як вядома, не перашкода, – ўздыхнуў – ажно плечы падняліся й апалі – Кірыл. – Каб можна было падысці індывідуальна, не паводле шаблону. Як сапраўдны прафесіянал, абазнаны ў сваёй справе... прафілактычная размова, хай сабе штраф. Але праз памылку гэтых... рупліўцаў грамадзкага парадку пляміць біяграфію чалавеку... Вы

ж разумеєце, хто ўрэшце будзе крайні.

– Мы да кожнага знойдзем падыход. Абы дагнаць. Прафілактычную гутарку правядзеце з ёй самі. На ўсіх бландзінак лісты пісаць – дрэвы скончацца. А ў агульнай базе застаенца, – прыпчатая падпалкоўнік.

– Закон ёсць закон, – у тон яму падхапіў Кірыл.

– Прыемна было пабачыцца, – афіцэр падняўся, і Кірыл падняўся адначасова з ім. – А другую таксама забераце?

– Прабачце? – прыўзняў рассечанае брыво Кірыл, а ўнутры палыхнула: Станіслава!

– Зубрэвічаву сястру. З пяці раніцы толькі і чую: Батман і партнёры, Батман і партнёры. Дык не ваша, не? Я сваім адразу сказаў: не Батмана кліентура, той жабракамі ды “цэплатраснікамі” не апякуецца.

– Зубрэвіч... Нешта знаёмае. Таксама з канцэрта? – Кірыл зазірнуў у партфель. – Ці з вашых пастаянных наведнікаў?

– Не, першы раз узялі, нават дзіўна, што раней не стрэліся. З твару – копія брата. Кір Зубрэвіч. Не чулі? Папіў у свой час нашай крыві. Цяпер адпачне колькі год на зоне, паразумнее. Сёння апеяцыя была, у Вярхоўным судзе. Пішуць экстрэмісцкія тэлеграмканалы, прысуд пакінулі без зменаў. Пяць год. Падзельнікам таксама пакінулі прысуд без зменаў, ад чатырох да сямі. А яна – сястра – вырашыла расцяжку павесіць. Адмарожаная баба. З некім была, пэўна ж, не адна. Расцяжка 30 м – не жартачкі. Ды невядома, з кім. Не сказала. А камер там нямашака. Каб выпадкова ДАІ не праехала,

дык і сышла б. А так – нармальна спрацавалі, нават фоткі не паспела зрабіць. Перадухілілі, адным словам.

– Няўжо не раскалолі, хто падзельнік? – пасміхнуўся Кірыл.

– Ну, ведаеце, каб яна тэракт рыхтавала, дык не турбуйцеся, раскалолі б. А так, за прасціну размаляваную... Не сказала лішняга – яе шчасце. А мо і праўда – сама, з распачы. Штрафу далі. Суткі не далі, бо дзятвы поўная хата. А то б ЦП павесяліўся. Там Зубрэвіча і ў твар ведаюць, і па пашпарце. Але іншы раз патрапіць – па крыміналу пойдзе. Ну й зараз пакапаем, ці не свяцілася з кім кагадзе. Ды вам-та што, Кірыл Аляксандравіч, яна ж не ваша кліентка, – уважліва зірнуў падпалкоўнік.

– Дык я магу Даражок забіраць? – перапытаў Кірыл.

– Зараз пазваню, каб афармлялі, – кіўнуў міліцыянт. – Усяго найлепшага?

– І вам найлепшыя зычэнні, таварыш падпалкоўнік, заўсёды прыемна мець справу, а калі чым магу – толькі намякніце, – з усёй наяўнай цеплынёй развітаўся Кірыл. Не смаркайся ў крыніцу – давядзецца напіцца. Штраф. Гэта добра, што не суткі. Пашанцавала. А ён выглядаў Стасю ў рэдкім натоўпе ля Вярхоўнага Суда і не мог зразумець, чаму маўчыць тэлефон... Стася-Стася. Што ж ты робіш. Хіба стане Кіру лепей, калі ён будзе ў ПК-3, а ты ў ПК-4...

Кірыл падыйшоў да машыны і набраў СМС. “Станіслава, я

магу вас падвезці.” Адаслаў – і пачуў добра знаёмы піск апарата. Зірнуў направа. Стася стаяла ля трансфарматара, прытуліўшыся левым бокам да шэрай паверхні з нягэгла замаляванай буйной лічбай 3 і знакам %.

– Стася, сядайце. Я падвязу вас.

Яна нібыта не чула, адштурхнулася ад трансфарматара і памалу пасунулася ходнікам. Кірыл сеў у машыну, пакаціў побач. У лустэрку мільганула горкая ўсмішка. Яна адварнулася, правяла рукой па вачах. Батман спыніўся, апусціў шкло.

– Сядайце.

– Думаю, вам ёсць, каго падвезці, – прамовіла нібы скрозь зубы.

– Сядайце, – Кірыл нахіліўся і штурхнуў дзверку. – Ёсць што абмеркаваць. Вы ж сышлі...

– А быў сэнс працягваць гэты цырк? – Зубрэвіч не спяшалася паварочвацца.

– Будзем перакрывацца? – панізіў голас Кірыл. Станіслава нэрвова тарганула галавой.

Батман выйшаў. Яна схавала сябе за загрывак левай рукой, прыціснуўшы вуха. Ён спыніўся за яе плячом.

– Я вас зусім не падтрымай. Праседзей, бы вады ў рот набрайшы, усё чакай, дзе слова ўставіць...

– Не трэба, – прашаптала яна, мацней сціскаючы карак.

– А вы так адважна трымаліся. Я ўражаны. Гэта праўда. І бараніліся талкова...

– А сэнс?

Станіслава нэрвова сцягнула затуманеныя акуляры і стала праціраць рукамі запацелыя шкельцы. З веек сарвалася слязінка. Батман насупіў знявечанае брыво, шакаладныя вочы пацямнелі.

– Стася, сядайце ў машыну, – настойліва паўтарыў ён. – Ад’едзем, а там можаце мне хоць сківіцу зламаць, калі я заслужыў.

– Гэтага ніхто не заслужыў! – усклікнула яна. – Ніводная сківіца не заслужыла, каб яе ламалі! Ніводзін зуб не заслужыў, каб па ім – берцам! Вы хоць адзін зуб вылечылі? А павярнулі, каб стаў прыгожа на сваё месца? А прырасцілі? Дык не кідайцеся словамі!

– Стася, – Кірыл, агаломяны, ажно адступіў на крок. А Станіслава ўжо ўсадзіла акуляры на месца і павярнулася да яго, ускінуўшы падбароддзе.

– Усмейка – першая і апошняя зброя чалавека. Рабы не пасміхаюцца. Тыя, хто парахаваў з жыццём, не пасміхаюцца. Людзі з нячыстым сумленнем не пасміхаюцца, іх смех – падробка без радасці...

– Стася, я хачу вас адсюль забраць. Завязу, куды скажаце, – жорстка перапыніў Кірыл і адчыніў пярэдняю дзверку.

Станіслава ўпарта нахіліла галаву, рванула ручку задняй дзверы – Кірыла ажно перасмыкнула – і шыгнула ў машыну. Але не ляпнула дзвярыма – прычыніла акуратна. Навучылася.

Кірыл вярнуўся за стырно. Станіслава схавалася за спінку сядзення, сціснулася ў камяк, схаваўшы твар у складзеныя на каленях рукі.

— Я тут дзеля таго, каб вы абмяркоўвалі мае сціплыя лінгвістычныя здольнасці, ці мы ўсё ж такі прыступім да асноўнага пытання? — Станіслава гаварыла рэзка і гучна, не хаваючы пагарды. Кірыл пагрозліва — ён спадзяваўся, што выглядае пагрозліва — маўчаў, пераводзячы вочы з завуча і дырэктара на псіхолага ды сацыяльнага педагога, пры гэтым акуратна прамінаючы Дарыну. Так, яна казалася яму, што бывае на падобных камісіях, часам прымае рашэнне пра абмежаванне бацькоўскіх правоў, але ж тое датычыць рэальных асацыялаў, наркаманаў, п'яніц, крымінальных элементаў. Штраф за расцяжку — наогул не аргумент для пастаноўкі сям'і на ўлік. Прынамсі, пакуль не аргумент. Хоць, ведама, выхадка дзіцячая, і пры выпадку ён скажа пра гэта Станіславе.

— Прыступім, — намеснік дырэктара захоўвала прафесійны спакой, але і ў ейным голасе загучаў звыклы начальніцкі метал. — Вашыя дзеці вас не бачаць, вы не бываеце ў школе, не цікавіцеся іхнымі поспехамі. З пачатку года ваш сын ужо мае запіс за спазненне...

— На дзве хвіліны, — закончыла фразу Зубрэвіч. — Думаю, за тры тыдні кожны з прысутных такое за сабою прыгадае.

— Малодшая дачка сышла з фізкультуры...

– Тое самае пытанне! Чаму трацякласніца сышла з урока, і дзе быў настаўнік, што гэтаму не запабег!

– Яна гайдаецца на парэнчах...

– І да ўсіх вучняў, што гэтак робяць, вы ўжо прыйшлі з пазачарговым аглядам дамоў і ўручылі позву на аналагічнае мерапрыемства? – Станіслава дэманстратыўна прыстроіла левы красовак на правае калена, паклаўшы на ладыжку пераплеценыя ў замок далоні. – То не бачу чаргі!

– Вы самі вінаватыя, што вы тут, – нарэшце ўмяшалася Дарына. Яна так і не падняла вачэй ад папер. – Гэта ваша правіна... І ваша адказнасць.

Зубрэвіч прыпятатала красовак да падлогі, вочы за акулярамі прымружыліся, нібыта бралі Дарыну на прыцэл. О, ён ведаў гэты позірк. Так пазіраў на пракурора Кір, перш чым кінуцца ў атаку з халодным шалам берсеркера.

– Стася, – шапнуў Кірыл.

– Калі ласка...

– Мая правіна? Мне Канстытуцыя гарантуе свабоду слова і свабоду меркавання. Выказваючыся публічна, я дзейнічаю паводле Канстытуцыі, а вы, спрабуючы мяне заторкнуць, Канстытуцыю парушаеце. Мая адказнасць? О, так, кожны з нас адказны за краіну. Толькі некаму зручна, каб гэтую адказнасць узялі на сябе іншыя.

– Тут вам не мітынг! – абурана выдыхнула Дарына, Кірыл злавіў спалох у ейных вачах і апусціў галаву. Не туды, не туды занесла Зубрэвіч. Дарма, дарма не пагаварылі яны перад

паседжаннем. Яшчэ трохі – і штрафам не адбудзеш.

– А тут наогул няма ведама што! – Станіслава ўсім целям павярнулася да дырэктара. – Да маіх дзяцей пытанні ёсць? Яны прагульваюць? Апанутыя неадпаведна? Паводзяцца некарэктна?

– У Канстанціна дзве пяцёркі запар па ангельскай. І тройка... – пачала збоку маладая настаўніца, але спалохана прыціхла пад поглядам Станіславы.

– У дзённіку пяць, пяць, сем, восем, тры. Так, ён вучыцца няроўна. І некалькі год вас гэта ані не турбавала. Што зараз?

– Зараз вы...

– Гэта хіба ў мяне пяцёркі? Кажу вам: ён вучыцца, як год таму. Вам тады было пляваць. І сёлета змен у горшы бок няма!

– Дзеці не ўдзельнічаюць у школьных справах, – пачулася з іншага боку, дзяўчына з цяжкімі абручамі завушніцаў і бэджам педагога-арганізатара меркавала, пэўна, абмежавацца адной рэплікай, бо тут жа перавяла вочы на завуча, але Зубрэвіч рыкнула ў яе бок:

– Канкр-рэтна?

– Макулатура, – спалохана прашчабятала тая, і Кірыл унутры сябе пагардліва фыркнуў: сядай, тры.

– Мы беражэм дрэвы ў іншы спосаб – не выпісваючы газетнае смецце. А вы сваеасабліва працуеце з дзецьмі. Мае займаліся вакалам, усё чацвёрта любяць спорт, але ніводзін чалавек у школе ні разу не пацікавіўся іхнымі захаплення-

мі і не заахваціў да ўдзелу ў школьных мерапрыемствах, – Станіслава не лезла ў кішэнь па словы.

– Вы, як маці... – маладая педагог набрала паветра, але Зубрэвіч відавочна ведала, чым крыць.

– Неаднаразова ладзіла школьныя святы, вось відэа і водгукі прэсы. Дзяржаўнай прэсы, – грукнула яна на стол флэшку, і Кірыл прыцішана цокнуў языком: брава. – І мае дзеці бралі ўдзел нароўні з астатнімі, пры тым, што ўдзельнічаў увесь клас.

– Я такога не памятаю, – пачырванела педагог-арганізатар. – Можа, даўней...

– А, відаць, тут да вас была выпаленая зямля і бегалі маманты! Штараз, калі настаўнікі былі зацікаўленыя, ці дапамагалі, ці – хаця б! – не заміналі, мы ладзілі святы – для ўсіх! Цяперака ў школу зайсці цяжэй, ніж на сакрэтны аб’ект, – Станіслава ўзяла паўзу, і Кірыл падумаў, што, відаць, абышлося, і канец паседжання будзе мірны. Але Дарына карцінна закаціла вочы і выдала:

– З вашымі поглядамі вас да дзяцей на гарматны стрэл нельга падпускаць.

Кірыл знямеў. Хай бы Стася прапусціла гэта міма вушэй. Хай бы павярнулася да яго, прачытала ў вачох, што не трэба на гэта нічога казаць, хай прагучыць гэтая абразлівая бязглуздзіца ды сціхне, як і не было. Бо Зубрэвіч у два словы можа зламаць жыццё і Дарыне, і сабе. І ён – іронія лёсу – нават не зможа запырэчыць Стасі...

– А вось гэта... міла, – Станіслава прыціснула далонь да пупка, нібыта адчула – і захацела запоўніць – пустэчу ў жываце. Медзвездзявата паднялася. – Значыць, нараджаць патэнцыйных рабоў – то калі ласка, а дапамагаць гадаваць патрыётаў сваёй краіны...

– З вашым выхаваннем яны апынуцца ў пастарунку, – паспяхалася Дарына, і Кірыл ад распачы толькі што не ўзвыў.

– Стася, не трэба, – ледзьве чутна ўзмаліўся ён.

Станіслава выструнілася, агледзела прысутных, зірнула і на яго. “Пра што з вамі гаварыць?” – казалі вочы. Але і без адказу яна іх не пакіне.

– Разам з тысячамі годных сыноў і дачок сваёй бацькаўшчыны. Калі вы не зусім забыліся на школьную праграму, панове, то ўзгадаеце багата вязняў, імёны якіх сёння красуюць не толькі на кніжных паліцах, а на праспектах ды станцыях метро. Але ведаеце, гэта лёс не адных патрыётаў: падонкі і паскуднікі зрэчас таксама трапляюць у пастарунак. Ніхто. Не гарантаваны.

Цішыня. Кірыл зразумеў – не, адчуў – што яна не выдасць ягоную дарлін. Станіслава скарысталася агульным маўчаннем і рушыла да дзвераў. З парога прамовіла абыякавым тонам унутрана вычарпанага чалавека:

– Болей мне гэтая размова не цікавая. Пайду, надам увагі дзецям. Усяго найлепшага.

Кірыл таксама падняўся, і шум, што ўскалыхнуўся быў абাপал стала, сціх. Батман крыху нахіліўся, навіс над сходам,

пацягнуў паўзу, аглядаючы прысутных.

– Я працягну замест маёй даверніцы. Вамі не было прадстаўлена ніякіх доказаў неадпаведнага выхавання ці сацыяльна-небяспечнага становішча дзяцей. Калі ў рашэнні камісіі адсутнасць падобных абставінаў не будзе адлюстравана ў поўным аб’ёме, то кожны, хто падпішацца пад гэтым рашэннем, будзе стаяць перад судом, абвінавачаны ў паклёпе. А розгалас у прэсе – афіцыйнай прэсе – я забяспечу. Усяго добрага.

– Алё-алё... Сцеша, што ў нас чуваць?

Станіслава памалу аднавіла кантроль над дыханнем. Вочы высахлі. Нос болей не хлюпаў. Яна адкінулася на сядзенні.

– Не, сёння не заеду, не паспею. Перанясі на заўтра. Марцін паедзе ў Выдруйск, а я зранку ў СК. Па абедзе ў СІЗА. Пасля пяці хай набірае. Не, скажы, што сёння ніяк. Адбой, – Кірыл ткнуў у экран айфона.

– Кірыл Аляксандравіч, калі я вас затрымліваю, не трэба мяне падвозіць, – Станіслава пазірала ў люстэрка задняга віду. – Даеду са...

Батман ударыў па тармазах, машына тузанулася, і яна адчула пякучы боль у носе, а на вуснах – абіўку сядзення. Заціснула пальцамі ноздры.

– Тваю ма...кайку! Ну проста пад колы! – Батман азірнуўся на чырвоны “форд”, што адчайна віскнуў тармазамі.

Не, паміж іхнымі машынамі было не менш за пайметра. Тады што за штуршок? Кірыл вывернуў галаву ў яе бок.

– Стася, вы ў парадку? Пакажыцеся.

– Нармальна, – гаварыць даводзілася ў нос.

– Я сур'ёзна. Сядзьце, каб я вас бачыў, – запатрабаваў адвакат.

– Усё нармальна, – Станька рызыкнула прыбраць з носа пальцы, але – на ўсялякі выпадак – падставіла далонь пад падбароддзе. Кроў не капала.

– Не зламалі? – удакладніў Батман.

– Не, – Станька правяла тылам рукі пад носам. Крыва-вых пісягаў не было.

– А спераду былі б прышпіленыя, – з дакорам мовіў ён.

Станька тузанула нас, гучна шчоўкнуў фіксатар.

– Добра, як сабе хочаце, – здаўся Батман.

Калі не крануць плячо,

бо размежаваныя лёсы нейтральнай палосай...

Калі ў цішы не пачуць ніякага рэха –

ні плачу, ні смеху...

Калі не адчуць смак сяброўскага жарта,

месца ў памяці вартага...

Застаецца нямым сэрца.

Ніхто не павінны ахвяраваць сваёю рутынай.

Прыдумляю сабе ўспаміны – пахі, дотыкі, відзяжы.

Звінавацце мяне ў крадзяжы чужога сюжэта.

Абрыньце мае міражы.

Мае сляды не вартыя вашага свету.

Каляны вецер угрызаўся ў пальцы нават праз кішэню. А палове на сёмую на прыпынку віраваў чалавечы натоўп, перамешваўся ў дробную салату з жоўтымі аўтобусамі, белымі маршруткамі, легкавікамі ўсіх колераў і фасонаў.

Станька прытулілася плячом да бетоннага слупа. Над вухам люта шапацела абъява “куплю кватэру”, амаль сарваная ветрам. Дамаўляліся на без чвэрці сем.

Яна вярнулася ў падземны пераход, да соннай маладзіцы ля кававага аўтамата.

– Два амерыкана.

Гарачая кава акурат змясцілася ў кішэні, але рукі цяпер маглі быць толькі звонку. Далоні зберагалі цяпло, а тыльны бок рук стыў пад ледзяным дажджом.

Не, не варта было разлічваць на пунктуальнасць Батмана. Зранку гэта ніколі не працавала.

“Добры дзень. Я на месцы,” – дачакаўшыся на гадзінніку 6-44, Станька націснула “адаслаць”.

“Добры. Праз 10 хвілін буду”, – адгукнуўся тэлефон. Бедная кава...

Чорны джып праяцеў ля самага ходніка, змусіўшы Станьку адскочыць ад бруднай хвалі. Позна. Джынсы ад правага калена да халявы бота пацямнелі няроўнымі кроплямі. Добра, што кава ў кішэнях ацалела, наколькі можна было да-

ввараць здранцвелым пальцам.

Яна зноў падперла слуп, узіраючыся ў ноч. 10 хвілін прамінулі. Прапаўзлі яшчэ пяць. Віднела, і яна згледзела машыну Батмана метраў за пяцьдзясят, сэрца грукнула і затрапята, разганяючы кроў.

“Мэрсэдэс” акуратна прыткнуўся побач, яна рынулася на сустрэч цяплу ўтульнага салона.

– Добры дзень, – Станька ўціснулася на першае сядзенне, ледзь не расплюхаўшы каву, таропка прычыніла дзверы, ашчаджаючы такое жаданае цяпло.

– Калі кожны раз так ляпаць дзвярыма, пасля адной з паездак іх давядзецца памяняць, – ледзяным тонам павітаўся Батман.

Станька замёрла, тады асцярожна прыстроіла ў ямку падшклянніка каву і прашаптала, адварнуўшы твар:

– Даруйце...

Затор застаўся ззаду. Падняўшыся на кальцавую, кіроўцы літаральна з ланцуга зрываліся ў спробе дагнаць час. Залатыя змеі сустрэчных палос нячутна слізгалі паўз невысокі паркан. Станіслава стомлена пазірала ў чорна-зіхоткую цемру. Вуха злавіла кароткі сігнал. Яшчэ адзін, бліжэй... Вось побач... На бляклым фоне вечаровага неба мільгануў і знік сцяг на высокім тронку.

– Кепскае месца, бегчы няма куды, – задуменна прамовіў Батман. – Нельга доўга стаяць.

– Да пяці хвілін, – адказала яна. – Максімум сем – і пад’едуць хлопцы, якія маюць рацыю.

– Стаім пяць хвілін і сыходзім.

Кір сунуў Станьцы партрэт Журналіста, Лізе Генерала, Сержу Палітыка, Мішку фатаапарат. Сабе пакінуў Бізнэсоўца і так сама стаў у шэраг. Мішка нырцануў у падземны пераход: паспрабуе зняць агульны план з супрацьлеглага ходніка, тады вернецца па буйныя планы.

Тагачасцы беглі паўз іх, нават не касавурачы вачэй. У кожнага свой клопат. Гэтым стаяць, тым бегчы. З усяго горада акцыя іхная цікавая хіба аленінскаму РАУСу, а майскаму РАУСу нецікавая, бо стаяць на аленінскім баку.

– Стаяць яны, сярод бела дня! На працу ўладкуйцеся! Лайдакі! Вас краіна корміць, а вы, дармаеды... – жанчынка перадпенсійнага веку патрэсла кулаком перад Станьчыным носам.

– Вы яшчэ да мяне зубы прыйдзеце выдаляць, – памяркоўна пазяхнула Станька.

– Я на вас міліцыю выклічу! – ярылася кабета, і нейкі дзед з ліку былых супрацоўнікаў – пінжак з ордэнскімі планкамі цялепаўся на ім бы на калу – падтакваў ёй, стукаючы кавенькай па накрывуцы люка.

– Дзве хвіліны, – падаў голас Кір. Станька гатовая была закласціся, што стаяць яны не 180 секунд, а сама мала чвэрць гадзіны.

– На вас араць можна, ад’елі морды! – кабета ўпёрла рукі ў бакі і галасіла ўсмак, хоць міжвольныя глядачы старанна адводзілі вочы, а аб’екты яе атакі мелі зусім іншы клопат.

– Машына паехала на разварот, – мімаходзь кінуў Кіру Мішка і знік у арцы, фатаапарата ў руках ужо не было.

Станька насунула кепку, Кір накрыўся каптуром, Ліза вернула куртку і павязала рукавамі вакол таліі. Партрэты зніклі пад байкамі, і насустрач ім раскрыў абдымкі гасцінны паўзмрок падземкі...

– Алё-алё... Не, Міхал, сёння не змог. Заўтра на абедзе заходжу да Машы. Што перадаць? Зразумеў. Перадам аба-вязкова. Не, гэтага ў перадачу не возьмуць. Не, лекі толькі на заяве. Рэцэпты лепей прыкласці да заявы. Так.

Так, не хвалойцеся. Мама малайчына, усё разумее. Заўтра ўвечары выйду ад яе – адразу набяру. Да сувязі.

Тускляя чырвань перад ішлом успыхнула ярчэй.

– Падобна, прыехалі, – канстатаваў Батман. – Наперадзе аварыя. Падвёз дык падвёз... Але ж пехатой хутчэй не будзе...

Станіслава нічога не адказала. Проста за правым ішлом стракацеў пасёлак, у цэнтры якога пузаціўся белы храмавы комплекс, за пасёлкам цямней лес, а над вершалінамі дрэў уразаліся ў ружовую палосу наверху бетонных гмахай. Галюнкi.

— Алё-алё... Добры, Мілана. Так, я быў у спецаддзеле. Павал пастайлены на прафілактычны ўлік як схільны да суіцыду. Не, гэта не значыць, што ён схільны да суіцыду. І не значыць, што ён спрабаваў сябе нашкодзіць. І ніколі не пагражаў. Так, ён у парадку. Іх цяпер усіх амаль адразу бяруць на ўлік. Я гаварыў з псіхолагам, той падкрэсліў, што рэдка бачыць настолькі ўраўнаважаных і адэкватных арыштантай. У практычным сэнсе гэта значыць, што Павал абавязаны насіць нашыйку. І пераводзяць яго заўсёды ў кайданках. І да мяне яго прыводзяць у кайданках, у кабінеце здымаюць. А калі забіраюць — надзяваюць. А потым, у камеры, здымаюць, — цярпліва тлумачыў па тэлефоне Батман. — Не, на гэта ніяк не пайпльваеш. У іх інструкцыя. Падчас этапа не здымаюць. Так, з рэчамі складана. Звычайна таварышы-калегі дапамогуць... Давайце дачакаемся рашэння. Набяру, як толькі ад яго выйду. Усяго добрага. Алё-алё... Роз? Як у цябе? Адужваеш? Малайчына. Роз, заўтра трэба з'ездзіць у Галюнкi, туды сёння мелі перавесці Ваішторнага, адведай яго. Не, я не змагу. Выклікае следчы па Мудраву, будзе прад'яўляць. Не, не паехаў. Стаю ў заторы ля Галюнкаў. Так, каб на гадзіну раней, то выйшаў бы, адведай Ваішторнага ды поўз бы далей з хуткасцю 3 кіламетры за гадзіну. Лякуйся. Да заўтра.

Чыгунка на Чакановічы засталася ззаду. Станіслава пільна ўзіралася ў прыцемкі, дзе шыгалі з эстакады пад мост легкавікі скаладромцаў. Проста за “Дзёнэркінгам”

пракладзены пешаходны тунэль у бок мікрараёна...

— Алё... Марціне, ты ўжо не ў каранціне? Ды не крыўдуй. Што там з банкетам, ці ты вызначыўся з месцам? “Брыганціна”? Ніводнага разу не чуў. Дзе гэта?

— Тагачаскае мора, — падала голас Зубрэвіч. Ведала яна і “Брыганціну”, і яе гаспадара. Добры чалавек, родны дзядзька адасява сябрука. Варта паспрыяць. — Пару кіламетраў за Чакановічы, паварот на Храпавічы. Добрае месца. Побач з яхтклубам. Можна і на яхце пакатацца за невялікія грошы.

Батман азірнуўся на яе, падміргнуў і падняў вялікі палец.

— Згода, Марціне, плывем на “Брыганціне”. Замаўляй яхту на тры гадзіны. Падарожны вецер табе ў спіну. Не, карту мне слаць не трэба, ужо ведаю, дзе гэта. Добрыя людзі падказалі. Адбой. Загаворыш з імі і вершамі, — ізноў скасавурыўшыся на Станьку, нібыта выбачыўся ён. Абмінуў шэры ад пылу “фальксваген” і прыбавіў ходу. Стрэлка паказала 125. — Стась, ці палепшала крыху?

Станіслава прамаўчала. Не, не палепшала.

Справа ўдалечыні паказаліся мажнныя градзірні чацвертай ЦЭЦ. Злева праятала Мухарава. Мухарава? Станіслава бязгучна аскалілася, пакруціла галавой. Халера ясная, яны прагапілі паварот. Ат, трыццаць тры бяды...

— Стася, што ж вы маўчыце! Я ж завёз вас ледзь не на іншы бок горада! — усклікнуў Батман.

— Нічога страшнага, аўтобусы ходзяць, — стрымана адказала яна. — Дабяруся. Выпусціце, дзе вам дазволена ста-

ць...

— Не, гэта я вінаваты, вы не мусіце мерзнуць праз маю няўважлівасць. Недзе разварнуся, — вырашыў ён.

— Як на другі бок завезлі, то мо колам праехаць бліжэй? — нявесела пажартавала яна.

— Можа, і так, — імгненна пагадзіўся ён. — У кожным разе давядзецца заправіцца. Алё-алё... Маргарыта? Алё-алё...

Мільганула разваротнае колца пятай Калінайкі. Кірыл азірнуўся чарговы раз, і Станіслава ссунулася ўправа, каб не выкручваў галаву, а сама пазірала ў левае шкло на тыпавыя бетонныя дзевяціпавярховікі, што на вачох праступалі з цемры, разгараліся новымі залатымі квадратамі.

— Кір недзе тут жыве? — спытай Батман.

— Так. Тут напачатку года ўсё і пачалося. Не памятаю ўжо, хто пазваніў сказаць пра затрыманне Кіра. Прылятаю, заходжу ў агульны “кішэнь” — тры чвэрці дзверы ў кватэру на петлях, а тая чвэрць, дзе замок — грудай трэсак і метала на падлозе. Прайшлі скрозь сцены, іштукары. Не было б мяне — на сёння разламаная дзверына гайдалася б ад кожнага ветрыка. Заходзь, хто пажадаў, бяры, што ўпадабай. Балазе ўсё кучай на падлозе. Ну і гайна сабачага яны там знайшлі, толькі што стырылі вінчэстар з хатнім відэаархівам, — Станіслава тужліва перасмыкнула вуснамі. — З такой нагоды нарэшце металёвыя дзверы паставіла.

Яна не затрымалася ў прыбіральні, выйшла, абціраючы рукі і твар насоўкай. Працерла акулёры. Хто не робіць ма-

кіяж, у таго ён не плыве. Батман чакаў ля машыны. Запавягаючы, расчыніў дзверку спераду.

— Тут будзе зручней, я адсунуў крэсла назад.

— Дзякую.

Кірыл уладкаваўся побач і працягнуў Станіславе марожанае. Яна прыўзняла руку, змучана пасміхнулася, але падвісла.

— А сабе?

— Там было адно, — не паспеў схлусіць ён і запознена спашапіўся: — Ды я не хачу. Бярыце.

— Так нясмачна, — Станіслава прыбрала руку. — Пагатоў, я-та з дому, а вы зранку наогул ці елі. Вось і есце.

— Дык нейзабаве дома буду, — зайпарціўся Кірыл. — Бярыце.

— Добра. Я з марожкам іду на метро, а вы як найхутчэй едзеце вячэраць, — Станіслава рашуча напавіла кайнер. Кірыл пасміхнуўся і даў газу. Калінаўка мільганула леваруч.

— Ясна, — зазначыла Станіслава. Пашапацела ў сумцы, дэманстратыйна выцягнула з фольгі аднаразовае лязо скальпеля, і, не раскрываючы ўпакойкі, аддзяліла верхнюю палову эскімо. — Гэта мне, гэта — вам. Трымайце, бо пацячэ.

— Шакаладныя плямы мне строй не ўпрыгожаць, — Кірыл перахапіў марожка. — Але ж чаго толькі ў вас пры сабе няма...

— І таго няма, і гэтага няма, — кіўнула Станіслава. — Ані грошай, ані сумлення.

— Для таго, чаго няма, запlechнік выглядае даволі цяжкім.
— Затое ветрам не зносіць. І ў спіну не халодна.
— А ўзімку сумёт не намятае? — абсмактаўшы палачку,
Кірыл сунуў фольгавы пачак у кішэнь на дзверы.
— Бывае... Не люблю зіму. Цяпер дык наогул...
— Зіма добрая ўжо тым, што з яе класна вырвацца на
цёплае мора. Хоць на тыдзень які. Вяртаешся іншым чала-
векам...

Мора! Тры дні таму вярнуўся з адпачынку, ды апроч зага-
ру і памяці ўжо ніякай не засталася. Кірыл выбраўся з машы-
ны на брукаваны схіл. Зноў, як на тое, месца для паркоўкі за-
сталася хіба пад вокнамі пільнага грамадзяніна. Летась што-
раз, як ставіў тут свой немаленькі дагледжаны «мэрс», пера-
звоньвалі з ДАІ, прасілі прыбраць аўтамабіль. Кірыл пакор-
ліва выбачаўся, але, як многія беларусы, выпраўляцца не бег:
з'язджаў толькі тады, калі заканчваў працоўны дзень, ці калі
ляцеў у СІЗА. Дзякаваць богу, у менш снежныя часы парко-
вачных месцаў было паболей, а машыны хоць бы за пяць мет-
раў ад акна ў пільнага грамадзяніна абурэння не выклікалі.
Кірыл нават думаў быў пагаварыць з грамадзянінам. Але той
на час прыцішыўся — мо хварэў ці з'ехаў — і Батман вырашыў
пакінуць як ёсць. Але штораз, як мусіў ставіць сваю ластаўку
тут, нэрвова касавурыўся на забраныя каванымі кратамі вок-
ны белага двухпавярховіка.

Рука з партфелем амаль адразу пачала мерзнуць. А тут

абудзіўся тэлефон, і праз трыццаць метраў акалелі абедзьве рукі й вуха. Узбегшы металічнымі прыступкамі да ўвахода, Батман ледзьве трапіў электронным ключом у дзверы. Трэба ўсё ж падключыць відэафон і памалу арыентаваць кліентаў на новы ўваход...

– Добры дзень, – Кірыл з неабходнай доляй ветлівасці, але без асаблівай прыязнасці кіўнуў жанчыне, што чакала на канаве.

Першы погляд адзначыў стомлены ўжо а дзявятай раніцы твар без касметыкі, гладка сабраныя рэдкія тлустыя валасы, насцярожаныя прыпухлыя вочы, мо шэрыя, а мо зялёныя, злёгку перакрыўлены на правы бок рот. Пра яе прафесійную прыналежнасць сказаць было цяжка. Мешкаватая вопратка падлетка пасавала б кур’еру ці расклейшчыку. Абдзёртыя насы ботаў, аблуплены ля замкоў запlechнік са штучнай скуры добрых ганарараў не абяцалі. Зноў будзе, як тады – працы свет, грошай вобмаль. А Міканор казаў, інтэлігентная дама... Штопраўда, па тэлефоне – не на яве. Зірнеш – і шмат што зразумела. Зараз пачне распавядаць, які яе хлопчык цудоўны і паслухмяны, як яна адна яго гадала, а гэта ўсё школа ды вуліца... Так, тут будзе 328-ая. Чарговы малалетка зрабіў “закладку”, бо хацеў падзарабіць, а маці не давала грошай на айфон... бо зарабляць не ўмее, асабістае жыццё не склалася, муж-алкаш... Што там казаў Міканор... Як толькі такія людзі выходзяць на В&Р? Іх месца ў кансультацыях, іх паратунак – 46-ты артыкул пра бясплатных адва-

катаў...

– Добры дзень, – адказала яна і, спахапіўшыся, што сутуліцца, расправіла плечы. Рука з коратка абрэзанымі пазногцямі сціснула худы запlechнік. Голас ніякі, нізкаваты, але без асаблівай глыбіні. Увасобленая нежаночкасць. Але кожнаму сваё.

– Жадаеце кавы? – прапанаваў ён.

– Ужо, – яна запланавана пасміхнулася. – Вашая памочніца мяне пачаставала. Кава ў вас добрая, дзякуй.

Так, Сцеша ніколі не забывалася прапанаваць наведнікам каву, балазе кавамашына стаяла побач з яе сталом. Кожны, хто ўпершыню пераступіў парог офіса – патэнцыйны кліент, не цяпер – дык пасля, і рэпутацыя пачынаецца з вось такіх дробязяў – ветлівасці, кавы...

– Тады прашу праходіць, – Кірыл расчыніў дзверы ў кабінет, прайшоў на сваё месца на пачатку т-падобнага чорнага стала, размясціўся ў высокім скураным крэсле.

Крэслы для наведнікаў – ці падначаленых, калі яны працавалі разам – былі крыху сціплейшыя. Кірыл глядзеў, як садзіцца госця. Адсунула крэсла леваруч (запlechнік звывала сцішыўся недзе пад сталом), апусцілася не на краёчак, але і не разваліўшыся, села трывала, рассунуўшы сцёгны па шырыні плеч, не падбіраючы пад сябе падэшвы. Павярнулася ў кут літары Т, тварам да яго, абаперлася лакцямі на стол. Маленькія далоні, без грубых мазалёў, без пярэсцёнка, падабраныя пальцы не мнуцца, не барабанаць, не круцяць ручку –

ляжаць. Увасоблены ўпэўнены спакой, ці... Эмоцыі на паўзе, так найлепей можна сказаць пра яе. Асцярожнасць? Зацкаванасць? Дэпрэсія? Відаць, першае. Бо глядзіць у твар, таксама вывучае.

– Расказвайце, – падахвоціў Кірыл.

– Мой брат Кірыл Зубрэвіч (імя і прозвішча яму нічога не сказалі, што не здзівіла) затрыманы па крымінальным артыкуле 293, частка 2. Я шукаю адваката, бо тыя адвакаты, на каго ён разлічваў, занятыя... ці не могуць узяцца. Параілі звярнуцца да вас, – яна казалася роўна, не спатыкаючыся. – Ці маеце вы досвед працы з такой катэгорыяй спраў? Ці можаце ўзяцца?

Кірыл адзначыў, што госця – кліенткай яна стане хіба пасля падпісання папер, пакуль яшчэ госця – гатовая і да згоды, і да адмовы, і, відаць, адмоў пачула не адну, бо глядзела суворая. І за пытаннем пра досвед удзелу ў пэўных справах, відавочна, стаяла больш канкрэтнае: ці не баіцца ён, ці гатовы ён да ціску, ці не кіне справу на паўдарозе? Што ж, адкуль ёй ведаць, што Кірыл Батман, празваны калегамі Бэтманам, знаны ў тагачаскай калегіі адвакат, можна сказаць, нашчадак юрыдычнай дынастыі, яшчэ ніколі не збаяўся непрыемнасцяў і не адступіў! Хоць часы цяпер іншыя. Дысцыплінарка раз, другі – і бывай, ліцэнзія. Але адкуль ёй гэта ведаць. Глядзіць на яго, гаспадара стылёвага чорна-белага офіса ў самым цэнтры сталіцы, у пары сотняў метраў ад нулявога слупа. Бачыць касцюм, гадзіннік. Відаць, у маладога адвака-

та ўсё ў жыцці ўдалося, відаць, кліенты ягоня – не сіюгі, не аматары пабытовага гвалту, не гора-шчыпачы, а дыпламаты, бізнэсоўцы, чыноўнікі высокага ранга. І рызыкаваць усім гэтым дзеля адмарозка з няпэўным мінулым і пэўнай будучыняй яму рацыі няма.

– Такі досвед ёсць, – вытрымаўшы паўзу, прамовіў ён. – Мы бярэмся за самыя розныя справы. Скажыце, калі яго затрымалі?

– Тры дні таму.

– А пра артыкул адкуль ведаеце?

– Была дзяжурная адвакатка.

– А чаму з ёй не плануеце далей працягваць?

– Яна сказала, што раней не ўдзельнічала ў падобных працэсах. Таму спрабуем знайсці дасведчанага ў гэтым плане адваката, – без затрымкі адказала наведніца.

Кірыл не настойваў. Тое, што пра невядомую калегу яму не сказалі нічога благога, яго задавальняла. Да таго ж, сам стыль размовы – роўны і без пауз, як размінка ў пінг-понгу – дазваляў думаць, што госця не маніць, адказвае як ёсць. Агулам, першае ўражанне крыху згладзілася.

– Да яго нечакана прыйшлі?

Ад адказу залежала шмат, і ён уважліва глядзеў на жанчыну. Пачне расказваць, што выпадкова, пераконваць, што брат ні пры чым – значыць, альбо наіўная, альбо ўсё ж няшчырая.

– У яго адміністрацыйных затрыманняў на паўтара года,

калі не болей. Гэта для яго было пытанне часу, – тым самым тонам – не тое, каб пазбаўленым эмоцый, але абсалютна спакойным – адгукнулася яна, падмацаваўшы словы кіўком. Твар, да таго насцярожана-статычны, ледзь прыкметна ажывіўся, апушчаны кут рота прыўзняўся.

– Значыць, ён чакаў, што па яго прыйдуць, – удакладніў Кірыл. Яна зноў кіўнула.

Усё паўстала на месцы: яна, як кажуць, “у тэме”, ведае пра цяжкія прысуды, працавала, відаць, і з адвакатамі, адміністрацыйныя суды, перадачы...

– Чакаў. Хаваўся па сябрах некалькі месяцаў. Яго апошняга з іхнай кумпаніі ўзялі, астатніх пабралі яшчэ ўвосень. Дзяжурная адвакатка сказала, там іх шмат у адной справе, вялікі працэс.

Ці тое ён удала падладзіўся, ці тое яна паверыла, што знайшла адваката, але размова ажывілася. Самы час быў пусціць пробны шар: ці разумее, што гэтым разам усё будзе не так, як заўжды? Кірыл настроіўся на спагадлівы тон.

– Вы мусіце разумець, што дамоў мы, хутчэй за ўсё, не паедзем. Ні праз трое сутак, ні праз дзесяць ніхто нас з СІЗА не адпусціць. Будуць падаўжаць тэрмін утрымання пад вартай да бясконцасці, колькі ім трэба. І пасля прысуда нас з залі суда ніхто не адпусціць, найхутчэй мы паедзем у калонію. Вы мусіце гэта цвёрда разумець.

– Так, гэта відавочна, – лёгка пагадзілася яна.

– Вы кажаце пра тое, як пра нейкую рутыну! – Кірыл пра-

мовіў гэта крыху больш эмацыйна, чым разлічваў. Госця ня-весела пасміхнулася, і ён зразумеў: так, рутына. Не будзе – прынамсі, сёння – слёз, заламаных у адчаі рук, просьбаў ура-таваць і дапамагчы. Брат сеў – брату трэба адвакат. Знаёмы адвакат не можа – трэба іншы адвакат. Гэты адвакат бярэцца – у брата будзе гэты адвакат. Што ж, відаць, і ад яго не асаб-ліва шмат чакаюць. Значыць, бурыць ілюзіі не давядзецца. Ужо лягчэй. Хоць і не надта прыемна, чаго хаваць. У іншых умовах ён бы рэальна мог дапамагчы, а то і выратаваць – не ад судзімасці, дык ад турмы. І неаднойчы ратаваў, і дамагаўся малых тэрмінаў... Ды не ў гэтым годзе. І не па тым артыкуле.

– Не буду хаваць, роля адваката ў такіх працэсах – гэта, найхутчэй, проста сувязь і падтрымка. Да таго ж, мы будзем пісаць скаргі, хадайніцтвы і ўсё іншае, каб зафіксаваць усе магчымыя парушэнні на будучыню, – Кірыл казаў хутка, яна ківала з той самай ветлівай, але невясёлай усмешкай. І ён вы-рашыў абазначыць сябе, як заўсёды рабіў напачатку працы, калі меркаваў уступіць у справу.

– Я абараняю самых розных людзей і лічу, што кожны ча-лавец мае права на абарону ягоных правоў. Забойца, нарка-ман ці педафіл – у кожнага ёсць правы. І я буду сачыць, каб гэтыя правы не парушаліся. Я магу ведаць, што чалавек на ўсе 100 вінаваты – я ўсё адно буду яго абараняць. Можа бы-ць, я больш за ўсіх буду ненавідзець гэтага педафіла – але, раз узяўся за справу, я мушу яго абараняць.

– Такая прафесія, – пагадзілася яна, не асабліва ўражаная

ягоным спічам. “Што ж у цябе за прафесія?” – падумаў ён з лёгкім раздражненнем, але не спытаў. І перайшоў да апошняга пункту. Такія словы чуў ад яго не кожны. Але тут Кірыл палічыў патрэбным гэта сказаць. Можа, таму, што ў яго не спыталі пра кошты. Можа, каб разагнаць сумненні, што ён не “саскочыць” у крытычны момант. А можа, зачাপіла “такая прафесія”.

– Што датычыць аплаты. Шмат хто з адвакатаў працуе толькі на ўмове перадаплаты. Скончыліся заплачаныя грошы – давайце да пабачэння. Заплацілі яшчэ – ізноўку добры дзень, я зноў ваш адвакат! Мы так не робім. Мы кліентаў не кідаем. Даводзім справу. Я не лічу грошы самым галоўным. Не атрымалася заплаціць – плаціце, калі зможаце. А цяпер хадземце, сакратарка падрыхтуе пагадненне. Да пабачэння.

– Дзякую. Да пабачэння, – адказала яна.

80% за тое, што болей яны не пабачацца. Не ягоны тып кліента. Але, магчыма, усё ж будуць працаваць. Калі не спужаецца коштаў...

Коштаў яна не спужалася. І цяпер ён быў гэтаму рады. Значыць, правільна павёў гаворку тады. Слушнай лініі трымаўся й пасля. А сёння... ён не мог загадзя ведаць пра Дарыну, і Стасніславе хопіць логікі гэта прызнаць. Проста даць ёй час. Нічога страшнага не мела адбыцца й не адбылося. Адміністрацыя школы пабачыла, што Зубрэвіч – не лёгкая здабыча, моўчкі пагаджацца не будзе. Дый ён усё ж сказаў пару фраз напрыканцы. Маюць ведаць: з юрыдычнага боку ў

Станіславы моцная пазіцыя. Яшчэ б зараз падшукаць колькі
цёплых словаў...

Ад маленства ды ў сталасць –
з табою спакон.

Гэта кампліментарнасць
ва ўсім, да мікрон.

Ты не звоніш не ў час,
не гукнеш неўпатрап,
твой ніводзін адказ
не спрацуе бы кляп.

Я тлумачу – ты чуеш, я плачу – маўчыш,
я нуджуся – пацвеліш, ды ў меру, не звыш.

Я бядую – парадзіш, баюся – ты тут,
і рука на плячы – шчыт ад болю й пакут.

Ёсць каму пасміхнуцца,
далонь працягнуць,

у журбе прыхінуцца –

і праўду пачуць,

што мінецца і гора,

і радасць за ім,

што не вернецца ўчора,

і заўтра – як дым,

як удача ні мроіцца,

як ні жадай,

што не робиш – не зробіцца,

кінуў – бывай.

Што па моцы крыжы нам,
цяжар па плячы,
ды заводзяць спружыны
не нашы ключы.

Нам па схіле віецца
серпантынам карніз,
абіраць застаецца –
уверх або ўніз.

А ці выбар сумлення,
ці зноў-такі страх...
Ты са мною. Збавенне
ва ўяўных сябрах...

– Алё-алё... Сцеша, не, яшчэ не дома. Еду. Перазвані яму сама, прызнач сустрэчу на пазаўтра на дзевяць на офісе. Не буду яму зараз звоніць, няма часу. Давай, да заўтра, – Кірыл ізноў перастроіўся і збавіў ход. – Стася, што чуваць ад Кіра? Піша, звоніць?

– Піша, звоніць, думаю шаснаццатага пае...

Бартавы камп'ютар засвяціўся, паказваючы званок, і Станіслава змойкла, адварнула твар да вакна.

У гэты куток Тагачаска Станька зазірала даўно – год з пяць таму, калі непрыемнасці былі дробнымі і міналіся хутка. Крылы былі моцнымі і неслі... некуды неслі. Цяпер і дом на горцы, што скатвалася брукаванкай да ўзбярэжнай, не паз-

наць – без шыльды з самавітым жуком. Хоць краткі на вокнах, здаецца, тыя самыя. Удзень вокны не свецяцца. Наогул, не зразумееш, ці ёсца хто жывы. А чайхана насупраць жывая...

Там, дзе брукаванка толькі што не нырае ў раку... Там, дзе далонь дастане да сэрца месца, толькі заплюшчыся ды працягні руку... Там, дзе косы вярбы знянацку кладуцца на плечы... Дзе – праз дарогу, на ўзгорку – званы балбатнёй закалыхваюць памяць пра вечнасць... Там, дзе сумесь часоў, галасоў, падзей ды ідэй на сваіх ды чужых падзяляе бясконцыя плыні нічым не звязаных людзей... Кагадзе нарадзіўся, каб яснаю зоркай у вочы мільёнаў глядзець, той, хто праз тысячы вёрстаў душой азірнуўся на выгук: «А хто там ідзе?», і пагрукаўся мечам і словам у сёняшні дзень, каб нашчадкі свой лёс не пісалі слязьмі на вадзе... Месца сілы. Адгэтуль дарога з мінуўшчыны ў прышласць вядзе.

Дамкі з мансардамі, каваныя брамы ў арках, брукаванка, нечаканыя прыступкі. Кантрфорсы дыхтоўных тэрасаў. Калоны. Ліхтары. Брама з надпісам “Двурэцкае прадмесце”. Станька азірнулася на падсвечаную шыльду “*Batman & Partners*” у пошуках уваходу. Няхай ідуць у пекла снобы, што вешаюць шыльду чорт ведае дзе – і шукай. У вакно лезці? Ну вось што б яна рабіла, каб не сказалі ёй пра падвальчык злева, куды вёў спуск ажно ў сем прыступак. Раней Станька пераступіла б адразу на другую, прамінула бы звычайным чынам наступныя тры і ступіла на апошнюю, каб зрабіць роўна

пяць крокаў. На ўдачу. Але ўдачы болей не існуе. Не існуе. Ёсць толькі ланцуг падзей, і ад чаго ён залежыць – невядома. Некалькі званкоў – і спіс юрыстаў-абаронцаў вычарпаны. Не адказвае. Не можа праз вялікую занятасць. Задзейнічаная ў тым самым працэсе. Змяніўся нумар. З’ехаў. Пазбаўлены ліцэнзіі. Вось і скончыліся знаёмыя адвакаты і адвакаты знаёмых. Добра, хоць адшуканы праз пятыя рукі невядомы адвакат на імя ці тое Мірон, ці тое Міканор, седзячы “на бюлетэні”, пазваніў свайму шэфу. Хто такі Кірыл Аляксандравіч, чый офіс месціцца ў сэрцы Тагачаска, але не мае нармальнага ўваходу?

Спатыкнуўшыся на шчарбатым бетоне, Станька пацягнула дзверы без ручкі з набітай лямцавай латкай заміж выдранага замка. На абдзёртай сцяне вісела акуратная таблічка з лагатыпам “B&P” і подпісам: 2-гі паверх. Станька, ужо не лічачы прыступак, узяцела на другі паверх. Цяпер стрэлка пад лагатыпам сувора ўказвала на скразны праход. Парыпеўшы расхлябаным паркетам між офісаў турыстычных фірмаў, Станька дабралася да іншай лесвіцы. Той самы лагатып быў падпісаны іначай: 3-ці паверх. Тут прыступкі былі белыя, мармуровыя, троху шчарбатыя. Свяціў пад столлю трэцяга паверха яркі ліхтар. Адзіны ўваход з лесвічнай пляцоўкі акурат і належаў офісу Кірыла Батмана...

– Шаснаццатага паедзеце перадаваць перадачу ці на спатканне? – удакладніў Батман.

– Перадачу. Вы бліжэйшым часам у той бок не плануеце?

– Не, не выберуся. Хіба на наступным тыдні. Зараз штодня то ў СК, то ў СІЗА №1, то ў СТ-8.

– А калі? Напішу Кіру.

– Цяжска пэўна абяцаць, – Кірыл пагартай каляндар. – Пасля дваццаць шостага будзе болей часу. Давайце планаваць на трыццатае. Якая ў яго змена?

– Здаецца, першая.

...Станька збегла да ўзбярэжнай. Свінцовая вада сёлета доўга не ўмярзала, але студзень узяў сваё. А чаго чакаць – першы подых маразоў накрыў яшчэ напрыканцы жніўня. Цяпер і назаўсёды – Таго жніўня. Увосень цантральныя вуліцы сцішыліся, на кароткі час ускіпелі мікрараёны, але цяпер і там ціха. А хоць бы і не ціха – цяпер туды нельга. Не таму, што сок – чужых вачэй Станька яшчэ не адчула. Але сістэма працуе па сваіх правілах, і цяпер варта абмежаваць кантакты, каб не навесці цень на выпадковых знаёмцаў, і не трапіць у нечы цень. Таму сустрэча на Новы год у двары, бадай, стане апошняй на доўгі час. Дый не да таго зараз.

Заўтра паставяць новыя дзверы замест тых, праз якія ўвайшлі шлемагаловыя. Пазаўтра перадача. Насі хоць штодня па кілаграму, хоць сваяку, хоць не. 30 кг на месяц – даволі шмат рознага ўсяго можна перадаць, бо кнігі і ваду не бяруць. Гэта ў сумнавядомым гатэлі ў завулку Славутага Лётчыка

перадачы апошнія гады былі водна-папяровыя. Тут вам не там. Дамоў мы не паедзем.

Кошт за адно дзеянне – скаргу, наведванне, дзень у судзе – ледзьве не прымусіў яе папярхнуцца, але Станька ўважліва прачытала тыпавое пагадненне і падпісала. Пасля Сцеша, памочніца Кірыла, двойчы патлумачыла, што пагадненне актывуецца з моманту першай аплаты, а аплаціць трэба адразу за два дзеянні. Лагічна. Значыць, да моманту аплаты яны з Батманам нічога адзін аднаму не вінныя. І можна ніколі болей не з’явіцца ў офісе ў паддашку. Каб не адно: адвакатаў наўкола ўсё меней, арыштантаў – усё болей. Неўзабаве знайсці абаронцу стане непамоцным чынам. І застанецца спадзявацца, што прызначаны дзяржавушкай адвакат не акажацца навалаччу і хаця б не стане хлусіць пра здароўе арыштанта.

А гэты Кірыл нібыта й нішто сабе. Сказаў напісаць Кіруцыдулку. Агулам, Кірыл – не такое пашыранае імя, а вось супала, што арыштанта і адваката – цёзкі. Можа, на ўдачу? Хоць не, удачы болей няма.

Сіняй птушкі не стала меней, ды на фоне такіх падзей птушка шчасця – чароўны Фенікс – стала дужа цурацца людзей... Асцярожнічаць ёсць прычыны, ці свабоды не захаваць, і вось бадай што і немагчыма на дарозе яе спаткаць...

Запісаць? Ай, не, гэта таго няварта. Ёсць сэнс перакладаць з мёртвых моваў. А на мёртвыя – гары яно гарам. Мёртвым не баліць, жывым баліць не гэта. Гэта – гэта... геніяльная рыфма. Галоўнае, свежая і незацяганая. Але трэба на працу.

Адпрасілася ж на пару гадзін. Час павяртацца...

– Вы мо пажартавалі, што найўкола не нашмат дайўжэй, а я так і паехаў, замест каб на разварот. Заматаўся за тыдзень, мазгі не цямяць. А тут і не завярнеш, – Кірыл перастроіўся ў левы шэраг. Стрэлка пахілілася на 130. Станіслава страпянулася.

– Ды не, усё добра. Дзе мы?

– Мілошыца. Бывалі ў тутэйшым парку? Я год пяць таму выбіраўся сюды з Домі гуляць. Ліпень быў, але халаднаваты. Дождж то пачынаўся, то сціхаў. Раптам чую – спевы. Раней на слуху быў такі Сярога Хахалок. Дык нешта з яго нага. Пабачылі гурт дзяцей год пяці-сямі, ды дзяўчат-падлеткаў некалькі. Гарлаюць, а над імі – дрон кружляе. Кліп здымалі.

– “Родны край”, – падказала Зубрэвіч і ўрэшце пасміхнулася.

– Дакладна, “Родны край”. Недзіцячая песня, як па мне. Я падумаў тады, што бацькам, пэўна, добра заплацілі. Бо з дзецьмі, такім надвор’ем, некалькі гадзін... І тэкст вывучыць...

– Не ўгадалі, – прымружылася Станіслава. – Дзяцей нішто тэксты вучыць не змушаў. Дзеці ведалі тэксты, бо па тысячы разоў чулі іх і на канцэртах, і ў машынах, і дома. Хахалок напісаў вартыя творы. А мы... я хачу сказаць, бацькі гэтых дзяцей – тыя самыя адмарозкі, пятая калона,

страшныя людзі... Якія слухалі Хахалка ды іншых. Гадавалі дзяцей пад недзіцячыя песні.

– І вашыя там былі? – здагадаўся Кірыл.

– Анягож! Ці ж я – не адмарозак? – бліснула вачыма Станіслава. – Сыны спявалі. Дачка замалая была.

– А я тады падумаў: не, мая дачка будзе спяваць добрыя, вясёлыя песні з мультыкаў, а не гэтае ўсё.

– І як?

– Спявае “Муры” і “Пераменаў”, – уздыхнуў ён.

– Дык добрыя мультыкі паказваеце, – паказала “лайк” Станіслава. – Я не люблю “Муры” – яны не пакідаюць надзеі. У іх столькі праўды, што аж замнога. Але ж прыпеў чапляе. “Пераменаў” люблю, з дзяцінства. “Трай” люблю. “Мы выйдзем шчыльнымі радамі” – не асабліва. Затое “Пагоню” – да дрыжыкаў. А “Паланэз” мне фізічна баліць.

– Мне гэта не настолькі блізка.

– Ведама што. Вы ж – нармальны, – Станіслава глядзела ў ноч.

– Не. Звычайны. Я – звычайны, Стася. А вы – не зусім...

– Толькі што не зусім. Трэці сорт не брак. На скрайні выпадак прыдасца. Маеце рацыю: норма – гэта найпашыраная велічыня, а я – паталогія. Зайжды па-за межамі...

– Добры дзень, Станіслава, праходзьце, – Кірыл быў сама прызнасць: наведнікам няма справы, як прайшоў чарговы вар’яцкі дзень іхнага адваката. Непераможны Батман не

стамляецца, не губляе галавы, пра ўсё памятае, усё трымае пад кантролем – і выраз твару ў тым ліку.

Кліентка адказала невяліччай усмешкай ветлівасці, прысела за стол у чвэрць абарота. Зірнула на аўтаручкі з лагатыпам В&Р. Ён пацягнуўся праз стол, падсунуў бліжэй некалькі паперак з адрыўнога блакнота, побач паклаў ручку.

– Бярыце. Пакіньце сабе, на памяць. Пазнаёміліся з Кірам. Адразу, як прывялі, быў насцярожаны, гэта і натуральна, ці мала што за адвакат намаляваўся. А як прачытаў вашу цыдулку, адразу заўсміхаўся. Паразумеліся. Я спрабаваў яго ўразіць, маўляў, я ўжо ў гэтай тэме дзесяць з лішкам год. Мне сказалі: Кірыл, адпачывай, я ў тэме больш за дваццаць год. Добра пагаварылі, папрацавалі.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «Литрес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на Литрес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.